

Марија Благојевић

ПЕВАЊЕ СИТНИЦА

Марко Поропатић, *Украјико*,
Нишки културни центар, 2023.

Ауденову реченицу да се ништа не дешава због поезије демантују песници у чијој се егзистенцији све дешава због поезије. Ричард Рорти верује да песници казују важније ствари од философа. Далеко од филозофема, сав у портретисању ситница, Марко Поропатић исписује поезију важнију од збиље.

Поропатићева збирка песама *Украјико* рефлектује на Рилкеов стих „Ја волим свога бића полутмину / што даје мојим чулима дубину.” будући да се лирски субјект врло изнијансирано креће путем *самойошраје* на којем су утиснути преломни тренуци – ПАД, СПОЗНАВАЊЕ СОПСТВА, свога унутрашњег бића, ЕГЗИСТЕНЦИЈАЛНО УСИДРАВАЊЕ СОПСТВЕНОГ ЈАСТВА и на крају ОТКРИВАЊЕ оном *грујом*, који је и суштина Маркове поезије која опева пригушену психозу свакодневног.

Збирка песама *Украјико* подељена је у четири циклуса, и то „Киша ситница”, „Интимни разговори”, „Поглед на врт” и „Перутање неба”. У ова четири симболички подељена циклуса опевано је стваралачко трагање, те бисмо ову збирку поезије и те како могли назвати аутопоетичком у правом смислу те речи. У њој је доминантан минимализам уз присуство симболистичких елемената.

Почетак било ког текста (песнички, есејистички, прозни, драмски) захтева „нешто чврсто присутно и преегзистентно, неки стваралачки извор или ауторитет, на чему се може заснивати развој нове приче”, у овом случају доживљај почетка и краја, а њега треба тражити у „бесконачном назадовању” (J. Hillis Miller). Ово је важно рећи, јер песма „Три-

наести пети” не представља само почетак, већ једну врсту увода у рекапитулацију самоодређивачких елемената и лирског доживљаја који у песми „Положај непца”, која затвара збирку *Украјшко*, отеловљује *сазнање* „Научили смо да оно што / Изговоримо више није само наше”, те кружна композиција јесте сврха враћања уназад, сврха (*само*)*сазнања*.

„Киша ситница”, први циклус збирке *Украјшко*, за лирског субјекта јесте пад у време који карактерише тражилачки флешбековски почетак. Потреба за писањем рађа се из бесмисла, наизглед „безначајних ситница” пра почетка, те су бројеви 36 и 13 од кључне важности за лирског субјекта. Збирка се отвара песмом „Тринаести пети” у којој постоји одређена мотивска егзистенцијална дистанцираност „Лактове смо позајмили шанку, слушали звук / Укрштених чаша, посматрали гужву, / Са дистанце” од спољашњости у којој се обитава. Истовремено, лајтмотивско провлачење садашњице од које се полази већ у наредној песми, „1984. укратко” постаје прошлост која опструјава пад у време и једну врсту незнања. У том контексту, кроз мотиве *ризика* и *целине*, „Спусти руке на сто. Дозволи прстима / да те приведу смислу. Фрагменте / Заокружи у целину. Ризикуј...”, огољава се тражилачки моменат што постаје императив на самом почетку.

Сйрах од нейознайої, трагање и прихватање себе и света око себе, својеврсно сазревање, мотив сећања на пад и прво искуство – бол, јесте оно што ће ову збирку обојити памћењем и страхом, не само од одустајања, већ од онога што је неприметно. На тај начин долази се до смисла бесмисла, дијалектички постављених ситница у самоћи са хартијом, што можемо маркирати као хронику сазревања лирског субјекта. То сазревање је обележио не само императив, пре бисмо могли рећи једна врста бола која није само физичка, тачније једна врста духовности до које се још није дошло, али за којом се трага, те је лирски субјект у односу *ја* *врема* *ја*.

Други циклус, „Интимни разговори” поетизује лирског субјекта који је у сукобу са самим собом не би ли се превазишла не само прошлост, већ не би ли се превазишло сопство. Из тог разлога лирски субјект указује на мотиве пролазности и бесмисла („Породична разгледница”), таме (предграђе таме), рањивости „Затим су ме стрпљиво рањавале деценије”. Лирски субјект одише мотивима самоће и празнине у односу *ја-џи* („Спектакл”), али и мотивом страха у односу *ја : други* („Кроз прозор аутобуса”, „Унутрашње депоније”). Из таквог саодноса кристалише се однос не само *ја : ја* („Лавез неба”, „Изблиза”, „О конфликтима”, „Хипотеза”) већ и поетичког слоја („Шта је све потребно”). У горе наведеним односима неопходно суочавање лирског субјекта са *јразнином* („Разговор у покрету”) која је императивна, не би ли се императив преточио у одлуку „Старији од свога оца кад је оцем / Постао ослобађам

сендвич од целофана/ И жваћем одлуку да будем здравији од своје / Прошлости.” – „Одлазак, привремени, повремени”. Ова одлука рефлектује кјеркегоровски постулат парадокса „онај који ради тај рађа власти-тог оца” у *Сираху* и *дрхшању*.

А та одлука везана је за трећи циклус „Поглед на врт” у којем су доминантни библијски мотиви *зависћ*, *тнев*, *Адам*, *јабука*, *смрћ*, *Айокалийса*, *рај*, *мир* (*море*), *Јеванђеље*, *издаја* и мотив *оца* а који не би били могући да лирски субјект не изговара „Пуштам небо да уђе у собу”. Истовремено, сви наведени мотиви су осавремењени, и у том контексту доведени у блиску везу са стањем лирског субјекта, свих његових падова и успињања, митова за које смо везани, не би ли постао слика оца свога. Овај метафизички моменат оваплоћен је у садашњости, знањима, потрагама, успонима и падовима у којем се свакидашња стања повезују и маркирају библијским мотивима. На тај начин, она нису раблеовски или винаверовски постављена, већ сасвим насупрот.

У том аспекту четврти циклус „Перутање неба” наставља асоцијацију „ситница” које обележавају лирског субјекта који долази до спознаје, а спознаја се не темељи на егоизму, већ тек у односу према другоме, јер „Научили смо да оно што / Изговоримо више није само наше”. То сазнање лирског субјекта јесте плод потраге за смислом, за собом и другима, потрага која се темељи на свакидашњици појмова и облика који промичу око човека, а који чине својеврсно искуство.

Егзистенцијална потрага за собом изједначава се са егзистенцијалном потрагом не само за сазнањем, већ и потрагом за списатељском нутрином, те збирку поезије *Украјшко* читамо као једну врсту аутопоетичког оквира у којем се „ја” дефинише и легитимише из нутрине свога бића, из потраге свога рођења и креће се путем (само)сазна(ва)ња. Ова симболична композициона поставка, будући да број четири, колико постоји циклуса, симболизује оно што је чврсто, опипљиво и приступачно чулима, док је због повезаности са крстом он постао јединствен симбол потпуности, свеобухватности и целокупности, несумњиво одјекује у свакој песми. Овоме свакако треба придодати и чињеницу да је овај број нераскидиво повезан са земаљским, тачније симболизује целокупност створеног и појавног, које је истовремено и пролазно, а на шта успутне ситнице које маркирају збирку песама *Украјшко*, непосредно упућују. Међутим, Поропатић већ у трећем циклусу то пролазно овремењује, штавише, можемо рећи обременује укључивањем *Друіої* који је невидљив (Бог). У том аспекту, у композиционом кључу маркирамо оно што је свакодневно, а што се кретањем, сазревањем лирског субјекта легитимише у једној врсти егзистенцијалне потраге на два нова, *сойсївене*, не би ли он онда лагано склизнуо у *їоїраїу* за *друїим*, оним невидљивим и постао симболична свеукупност једног деликатног сазревања.

Не можемо а да у овом четворокњижју, не би ли смо га боље разумели, не укажемо и на број 36 који је од кључне важности за тумачење не само збирке, већ и за сагледавање погледа на свет лирског субјекта. Уколико имамо на уму да је број 36 број космичке узајамности, будући да његове изведенице испољавају односе у тријади *небо – земља – човек*, можемо пратити успоне и падове лирског субјекта који у светлу сазнања и самосазнања, у добу добијања ожиљака бива обременен једном врстом патоса који се носи и у том ношењу ставља на папир не би ли се обзнанио. Половина броја 36, број 13, који за лирског субјекта представља почетак, карактеристичан је у свом негативном значењу (на последњој вечери Христа са његовим апостолима за столом су седела тринаестиорица; тринаесто поглавље *Ошкровоња* је поглавље у којем се говори о Антихристу и Звери). С друге стране, овај број симболизује нови почетак, уз пезоративну назнаку да је више реч о понављању нечега (нпр. непрекидно гурање Сизифовог камена). У том јединству, тријади појмова разазнајемо *ја – ти – друји*, или одвојене односе *ја : ја, ја : ти* и *ја : друји*. Управо из ових односа израста једна егзистенција лирског субјекта и његовог односа са светом. Разумевање, на тај начин, хајдегеровски речено, јесте начин постојања „јер човек, [...] пре него што се претвори у теоријски субјекат, егзистира у свету који га се тиче и зато од њега захтева разумевање.” То захтевање разумевања лирског субјекта доводи до сазнања и својеврсне катарзе у којој промишљање о животу јесте принцип организације из којег се рађа питање егзистенције – *јесам ли – постојим ли ако*, јер се егзистенцијално време препознаје као вечна, празна садашњост. У њој постоји једна врста сазнања ка којем се тежи и у које се понире. Суштинско искуство модерног човека, како истиче Пуле, сведено је на „егзистенцију без трајања. Она је увек у садашњем тренутку.” Тај садашњи тренутак очитује се у преживљавању лирског субјекта, његовим увек присутним понорима. Зато се певање изједначава са трајањем. Јер, трајање представља стварност. А та стварност у случају збирке песама *Украјко* јесте *поунушрашњење*, јер певање утемељује лирског субјекта не само у његовим падовима и ожиљцима, већ у његовој безвремености и поставља питање – *иша сам ја за шебе и иша си ти за мене*.

Друји се у збирци *Украјко* појављује као некаква врста опасности која узнемирава лирског субјекта. Међутим, будући да се *Украјко* према нашем виђењу темељи на *сазнању* као подлози на којој чврсто стоји лирски јунак, његово унутрашње искуство јесте пут развоја у којем се *ја* у односу на друго индивидуализује и спознаје своје сопство, које освешћује индивидуалност *друјоја*. А то је могућно тек у односу на другога.

Имајући ово на уму, можемо рећи да се збирка *Украјко* може свести на егзистенцијални аспект у којем можемо да наведемо парафразу: *Јесам, боли, дакле постојим*.

Кроз четири циклуса које смо покушали да представимо у светлу егзистенцијалне потраге осликана су ретроспективно сећања лирског субјекта у виду детаља из детињства, одрастања и сазревања. На путу самоспознаје истакнута је свест о песничком искуству, али је истовремено представљена и разгранатост страха, боли, разочарања и туге као основног покретача човековог бића. Та разгранатост се постепено, у сваком стиху, савладава, изнова и изнова, у својеврсном хронолошком начелу.

Поропатићева збирка издваја се уметничким квалитетом видљивим пре свега у префињеној, изоштреној и комплексној осећајности, пажљиво бираном песничком језику који истовремено штити и открива мапе лирског простора и времена. У тим мапама доминантна је песничка самосвест утемељена у претходним ауторовим књигама. На крају треба додати да Поропатићева поезија, иако опева сивило времена и простора у којем је неопходно живети и саживљавати се, изоштрава чула на нов и другачији начин и читаоца враћа снази лирског текста похрањеној у његовој емоцији.